

MORMÂNT ELENISTIC DESCOPERIT LA MEDGIDIA (JUD. CONSTANȚA)*

TUDOR PAPASIMA, EUGEN MIHAIL

În toamna anului 1984, în incinta Întreprinderii mecanice de utilaj (IMU) din Medgidia (pl.I), lângă Forja Veche, a fost descoperit fortuit (cu prilejul săpării unui șanț pentru instalarea, pare-se, a unei conducte de canalizare) un mormânt elenistic (pl. II/1). Groapa acestuia, lungă de 2,400 m și lată de 1,200 m, avea pe fundul său aflat la adâncimea de 1,800 m față de nivelul actual de călcare, un pat de lemn cu picioare (dispușe câte 3 pe cele 2 laturi lungi, fiecare picior al patului era înalt de cca. 0,200 m) pe care fusese așezat, în decubit dorsal și cu mâinile pe lângă corp, defunctul. Acesta măsoara 1,550 m lungime¹.

În partea dreaptă a scheletului (stânga privitorului), de sus în jos, au ieșit la iveală următoarele piese de inventar funerar; cană; disc de oglindă; unguentariu; lagynos; pensetă²; piatră de culoare roz³. În partea opusă, în aceeași ordine, s-au găsit: lamă de cuțit; mărgelile. Inhumatul purta câteva obiecte de podoabă: diferite mărgelile; brățări. Au mai fost recuperate: scoică, fusaiolă; piese și/sau fragmente de piese din fier. Să adăugăm că, la marginea gropii, în dreptul creștetului defunctului, au apărut oase de animale, resturi, probabil, ale unei ofrande de carne⁴.

Descrierea obiectelor de inventar funerar

1. **Cană.** Așezată lângă umărul drept. $I^5 = 0,119$ m; $DG = 0,082$ m; $DM = 0,104$ m; $DB = 0,060$ m; inv. Muzeul Constanța (MC) 39651; pl. II/2. confecționată dintr-o pastă fină, la roata rapidă, a fost arsă oxidant. Are fund inelar, corp aproape sferic, gât înalt, cilindric și buză răsfrântă. Plecând de la diametrul maxim, se arcuieste spre marginea buzei prinzându-se de aceasta, o toartă bifilară care, mai înainte de a se atașa, se desface asemeni brațelor unei ancore.

* Însemnările de față (predat redacției revistei "Pontica" în luna martie 1998) reprezintă, în cea mai mare parte, textul unei comunicări susținute, cu mai mult timp în urmă, la Slobozia, la o sesiune a Muzeului județean Ialomița.

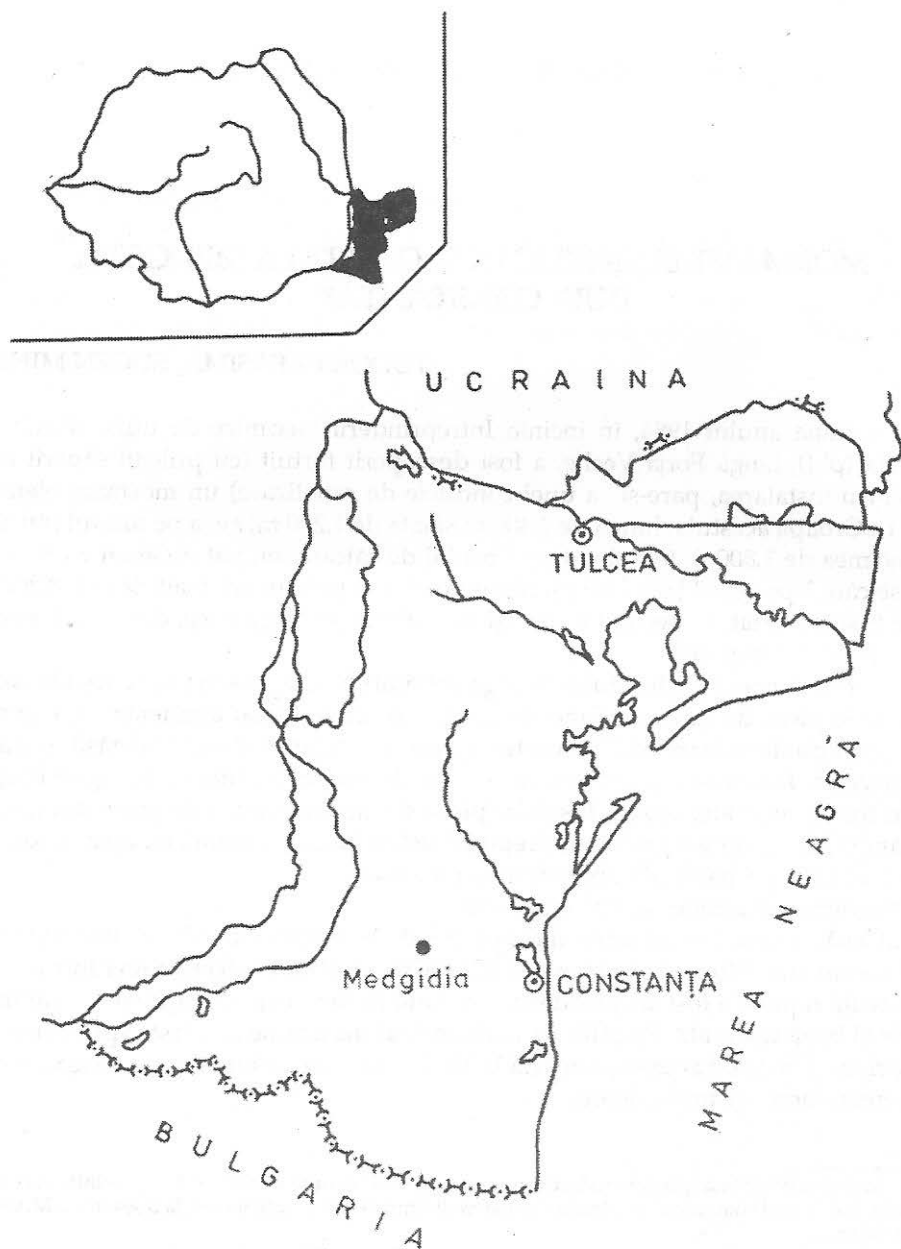
1 Scheletul se află, pentru expertizare antropologică, la cercetătoarea Laurenția Georgescu.

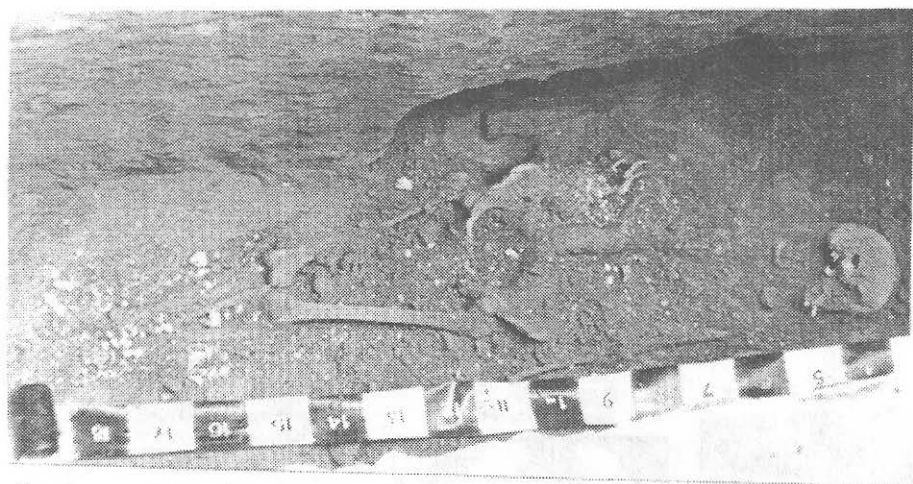
2 Penseta, din bronz, nu a putut fi recuperată în urma procesului de restaurare.

3 Piesa nu s-a păstrat.

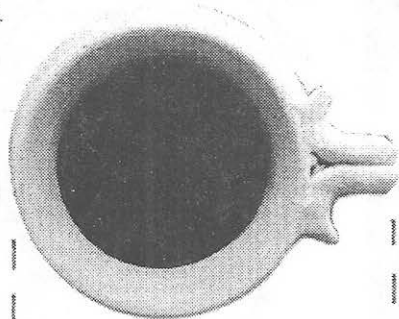
4 De la un moment dat, săpăturile și recuperarea materialului arheologic s-au efectuat de/și sub supravegherea lui Eugen Mihail care lucra pe atunci la Expoziția permanentă "Canal Dunăre-Marea Neagră" din Medgidia. Informațiile de până acum îi aparțin.

5 Prescurtări: D = diametru; DB = diametru bazei; DG = diametrul gurii; DM = diametrul maxim; G = grosime; GR = greutate; I = înălțime; L = lungime; l = lățime.

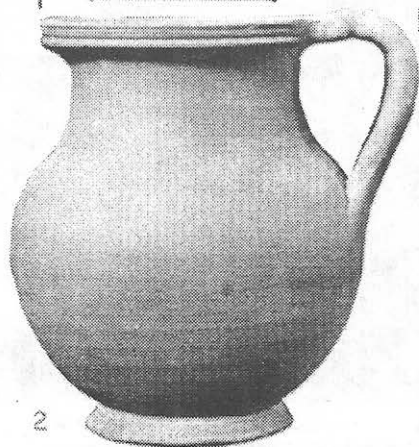

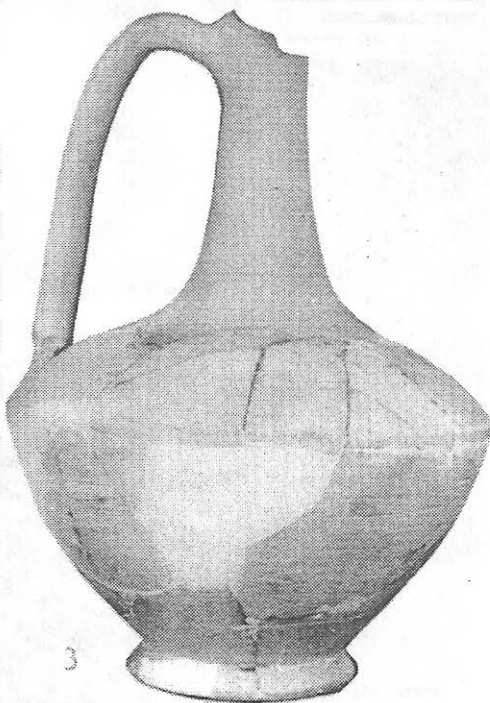
1

0 5cm

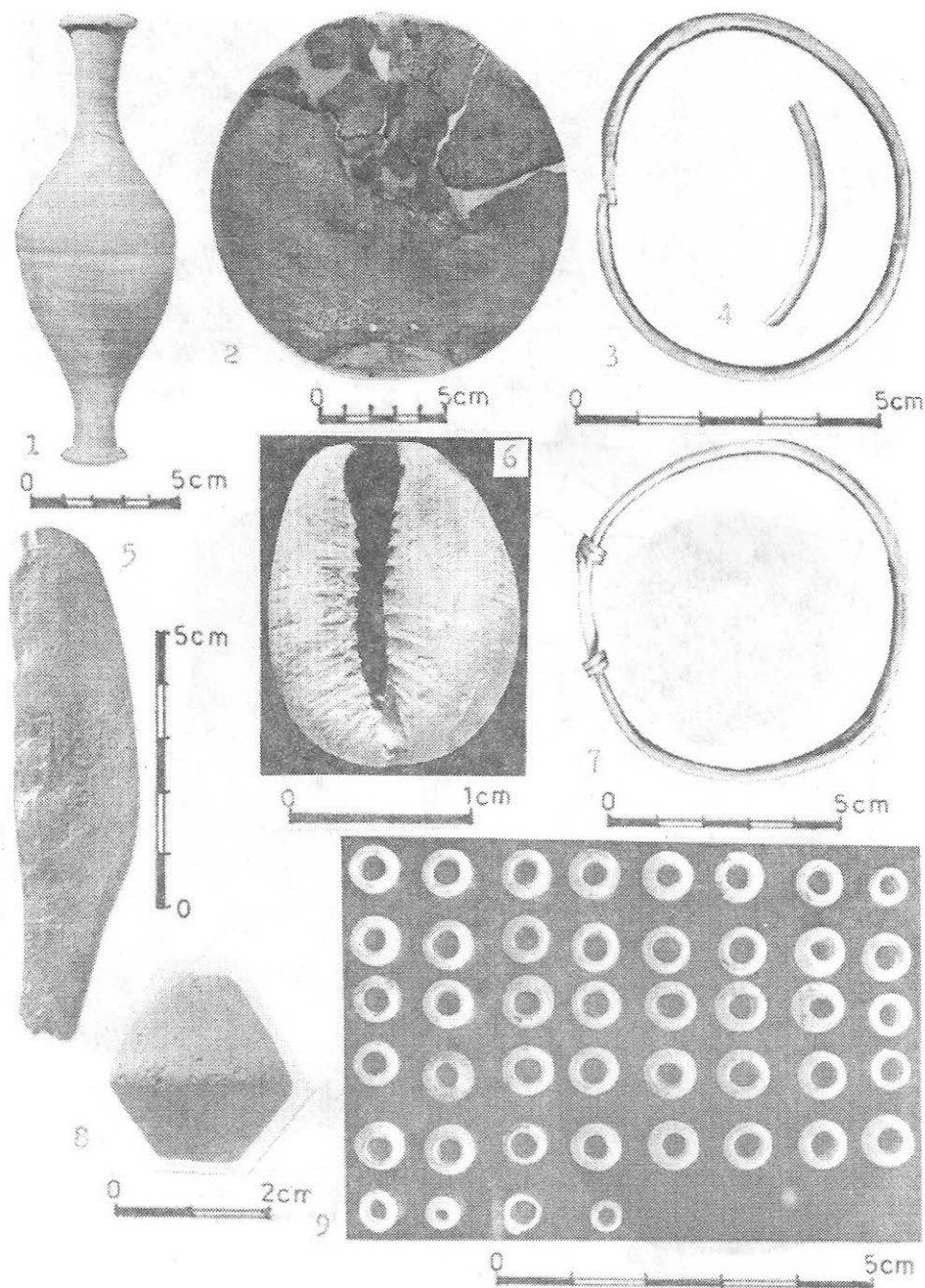

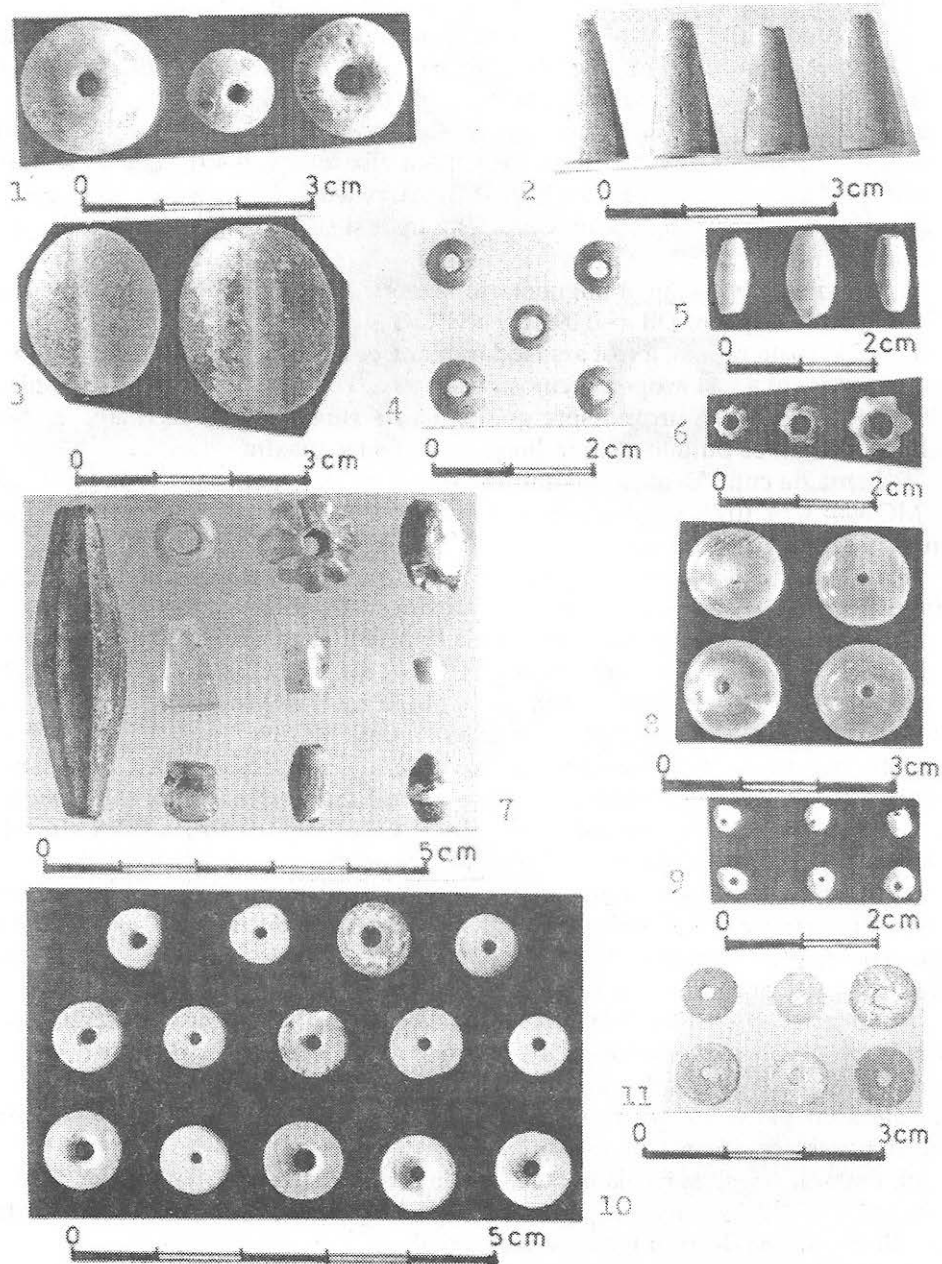
2

3

0 5cm

2. **Disc de oglindă.** În zona palmei drepte. $D = 0,144$ m; $G = \text{cca } 0,001$ m; inv. MC 39654; pl. III/2. Confectionat din bronz. Prevăzut către una dintre margini cu două perforații care serveau, poate, la prinderea mânerului sau a capacului.

3. **Unguentariu.** Depus în zona labei piciorului drept. $I = 0,160$ m; $DG = 0,028$ m; $DM = 0,058$ m; $DB = 0,025$ m; inv. MC 39653; pl. II/1. Confectionat dintr-o pastă fină, la roata rapidă, este ars oxidant până la culoarea roz-gălbuie și apoi acoperit cu angobă cafenie-brună. În zona diametrului maxim, la jumătatea umerilor și la baza gâtului, piesa este înconjurată de câte o linie de vopsea albă care are scop decorativ. Silueta recipientului este fusiformă și are o bază dreaptă, reliefată deasupra asemeni unui inel în care se petrece piciorul subțire. Gâtul este înalt și se lărgeste spre gură. Buza este puternic răsfrântă.

4. **Lagynos.** Depus lângă unguentariu, în zona labei piciorului drept. I. (păstr.) = $0,274$ m; $DM = 1,194$ m; $DB = -0,091$ m; inv. MC 39652; pl. II/3. Confectionat dintr-o pastă fină, la roata rapidă, a fost ars oxidant până ce a căpătat culoarea roz, după care suprafața vasului a fost acoperită cu o angobă albă. Fund inelar, corp bitronconic, gât înalt care se îngustează urcând spre gură și toartă elipsoidală în secțiune, ce cade în unghi prinzându-se puțin deasupra liniei de diametru maxim.

5. **Lamă de cuțit.** Deasupra craniului, în partea stângă. $L = 0,093$ m; $l = 0,023$ m; inv. MC 39673; pl. III/5. Confectionat din fier. Apartine probabil unei lame de cuțit cu spin, care se împlânta într-un mâner.

6. **Mărgele.** Descoperite în apropierea labei piciorului stâng. Inv. MC 39658; pl. III/9. Este vorba de 44 mărgele confectionate din sticlă; aceasta a fost apoi aurită.

7. **Diferite mărgele.** Răspândite în zona toracelui. S-au adunat 80 buc. confectionate din sticlă (36) (inv. MC 39659-39666; pl. IV/1-7, 11), agat (13) (inv. MC 39667, 39672; pl. V 2/3), sifid ? (14) (inv. MC 39668; pl. IV/10, coral ?) (6) (inv. MC 39669; pl. IV 9), chihlimbar (6) (inv. MC 39670; pl. V/1) cuarț (4) (inv. MC 39671; pl. IV/8) și argint (1) (pl. V/4)⁶. Acestea sunt colorate diferit: alb, verde, albastru, roșu, galben, brun și negru și au diferite forme: sferice, elipsoidale, discoidale, rombice, tronconice și bitronconice, înfățișând un trunchi de piramidă, poliedrice. Câteodată, pentru a mări efectul lor ornamental, corpul mărgelilor a fost fie lobat, fie acoperit cu "ochi", fie aurit.

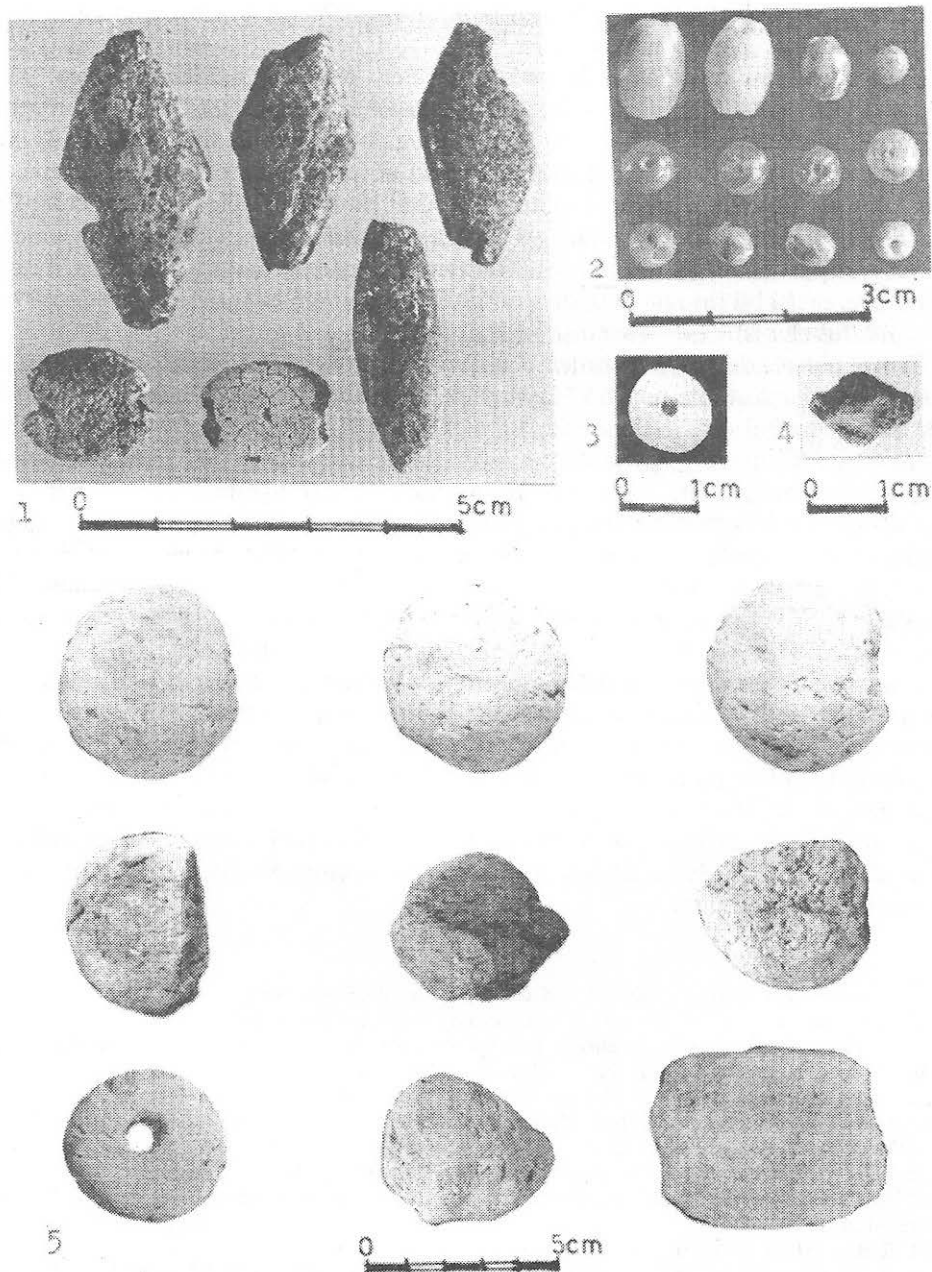
8. **Brătară.** S-au găsit la mâna dreaptă. $D = 0,051/0,061$ m; G sârmei = $0,002/0,003$ m; $Gr = 6,97$ gr; inv. MC 39655; pl. III/3. Unispiralică, confectionată dintr-o sârmă de argint cu secțiune circulară. Capetele piesei au fost lățite și pe suprafețele astfel obținute s-a schițat rudimentar câte un cap de șarpe.

9. **Brătară.** S-a găsit tot la mâna dreaptă. $D = 0,075$ m; G sârmei = $0,002$ și $0,004$ m; $GR = 14,58$ gr; inv. MC 39656; pl. III/7. Unispiralică, confectionată dintr-o sârmă de argint cu secțiune circulară, mai groasă la mijloc decât la capete unde se subțiază. Capetele sunt petrecute și, după ce merg alături puțin sunt înfășurate pe corpul brățării; în acest fel diametrul obiectului este extensibil.

10. **Brătară.** A ieșit la iveală în zona mâinii stângi. D (reconst.) = $0,056$ m; G sârmei = $0,003$ m; $GR = 1,55$ gr; inv. MC 39657; pl. III/4. Se păstrează sub forma unui mic fragment dintr-o sârmă de argint, cu secțiune circulară.

11. **Scoică.** a fost descoperită pe stern. $L = 0,019$ m; $l = 0,014$ m; $G = 0,007$ m; inv. MC 39675; pl. III/6. Apartine Fam. **Cypracidae**-lor, genul **Cypraca**, specia **Annulus** ? și

⁶ Materialul din care au fost confectionate mărgelile a fost determinat de Mircea Andrei de la Muzeul de istorie naturală "Grigore Antipa" București.

provine din Indo-Pacific⁷.

12. **Fusaiolă**. I = 0,024 m; DM = 0,024 m; inv. MC 39674; pl. III/8. Bitronconică, cu troncoanele inegale în înălțime. Perforație longitudinală. Pastă fină, lucrată la roată, arsă până la culoarea brună-cenușie.

13. **Piese și sau fragmente de piese** din fier, puternic oxidate. La cca. 15 m depărtare de mormânt, spre nord, în profilul vestic al șanțului, se distinge conturul unei gropi în formă de clopot. Săpată în pământ galben, aceasta, față de nivelul actual de călcare, avea fundul la 1,600 m adâncime. Din umplutura ei (care conținea mai ales cenușă, dar și cărbuni și pământ ars) am recuperat câteva rondele cvasilenticulare din lut, întregi și fragmentare, o fusaiolă, o bucată de vâscior și o piatră parcă prelucrată (pl. V/5). A apărut aici și o tibie de vită (**Bos taurus**)⁸ pătrată fragmentar, arsă la negru pe jumătate, probabil un rest al unei ofrande. Presupunem că între groapa de mai sus și mormântul elenistic este o strânsă legătură.

Dintre piesele de inventar funerar pe care le-am trecut în revistă ceva mai înainte numai câteva, după știința noastră, oferă unele indicii asupra cronologiei mormântului. Astfel, unguentariul este datat în secolul al II-lea î. Hr.⁹, în vreme ce lagymos-ul s-a apreciat că aparținuse veacurilor III-II î. Hr.¹⁰. Brățara cu capete petrecute și înfășurate apare în componența unor tezaure de argint dacic care, din punct de vedere cronologic, se situează în intervalul dintre sec. I î. Hr. – I d. Hr.¹¹. Capul de șarpe este un decor al capetelor unor brățări unispiralice¹², plurispiralice¹³ sau coliere¹⁴. Pe temeiul acestor câteva repere, până în momentul unor noi evaluări, apreciem că mormântul elenistic de la Medgidia se poate plasa, fie spre finele secolului al II-lea î. Hr., fie la începutul veacului următor.

O astfel de descoperire aici nu este întâmplătoare, în perimetrul localității și în zona sa adiacentă fiind date la iveală de mai multă vreme, urme materiale aparținătoare intervalului de timp dintre sec. V-II î. Hr.¹⁵. Și cum ar putea fi altminteri când Medgidia a fost (la fel ca altădată și în a doua epocă a fierului) un punct însemnat pe traseul drumului care lega Tomis-ul pontic de Axiopolis-ul danubian, cale jalonată de descoperiri lateniene la Constanța-Palas, Basarabi, Poarta Albă, Dorobanțu, Remus Opreanu, Satu Nou, Ștefan cel Mare¹⁶, Constanța-Medeea, Constanța-Sud¹⁷, Castelu¹⁸ și Mircea Vodă¹⁹.

7 Determinarea aparține Gabrielei Andrei de la "Muzeul Grigore Antipa".

8 Opinează Luminița Bejenaru de la Facultatea de biologie a Universității ieșene.

9 M. Bucovăla, **Necropole elenistice la Tomis**, Constanta, 1967, p. 127; M. Coja, M. Gheorghită, **Vase grecești în Muzeul Național. Catalog**, Buc., 1983, p. 56, nr. 90.

10 M. Bucovăla, **op. cit.**, p. 121; M. Coja, M. Gheorghită, **op. cit.**, p. 55, nr. 85.

11 L. Mărghită, **Tezaure de argint dacice. Catalog**, Buc., 1976, p. 28; p. 31, nr. 2 (Coadă Malului-Prahova) și p. 47, nr. 4-6 (Senereus-Mureș).

12 **Ibid.**, p. 51, nr. 17 (Sâncrăieni-Harghita); p. 52, nr. 1 (Slimnic-Sibiu).

13 **Ibid.**, p. 32, nr. 5 (Coadă Malului-Prahova); p. 34, nr. 5-6 (Herăstrău-București); p. 46, nr. 2? (Senereus-Mureș).

14 **Ibid.**, p. 41-42, nr. 1-2 (Poiana-Gorj).

15 A. Popea, SCIV, 18, 1967, 3, p. 509-512; M. Irimia, Pontica, 6, 1973, p. 35, 37-38, 40, 42; T. Papasima, Pontica, 13, 1980, p. 300, nr. 3; M. Irimia, Pontica, 16, 1983, p. 123, 125-126; N. Conovici, **Cultură și civilizație la Dunărea de Jos**, 2, Călărași, 1986, p. 134, nr. 5; M. Irimia, Pontica, 24, 1991, p. 109, 111.

16 M. Irimia, Pontica, 13, 1980, p. 79; p. 81, nr. 1; p. 86, nr. 6; p. 103, nr. 15; p. 106, nr. 20.

17 **Id.**, Pontica, 16, 1983, p. 98-99, 101, nr. 6 A; p. 101-102, 104, nr. 6B.

18 **Id.**, Pontica, 6, 1973, p. 33, 35; **id.**, Pontica, 24, p. 100.

19 **Id.**, Pontica, 6, 1973, p. 8, nr. 39 de pe hartă; p. 65; **id.**, Pontica, 13, 1980, p. 79.

Înainte de a încheia rândurile noastre să mai spunem doar că brățărilor din mormântul elenistic medgidian sunt, după câte se pare, singurele exemplare de acest fel cunoscute până în prezent pe țăramul dintre Dunăre și Mare.

EIN HELLENISTISCHES GRAB IN MEDGIDIA (Kreis Constanța)

Zusammenfassung

Im Jahre 1984 wurde in Medgidia (Taf. I) zufällig ein hellenistisches Körpergrab (2.-1. Jh. v. Chr.) (Taf. II/1) mit reichen Beigaben aufgefunden: eine Kanne (Taf. II/2); die Bronzescheibe eines Spiegels (Taf. III/2); ein Salbenglas (Taf. III/1); ein Lagynos (Taf. II/3); eine Bronzepinzette; ein rosafarbenes Steinchen; die Eisenklinge eines Messers (Taf. III/5); Perlen aus Glas (Taf. III/9, Taf. IV/1-7,11), aus Achat (Taf. V/2-3), aus Perlmutter ? (Taf. IV/10), aus Korall ? (Taf. IV/9), aus Bernstein (Taf. V/1), aus Quarz (Taf. IV/8), aus Silber (Taf. V/4); drei Armringe aus Silber (Taf. III/3-4, 7) eine indo-pazifische Muschel (Taf. III/6); eine Spinnwirtel (Taf. III/8) und mehrere Eisenstücke. In der Nähe des Grabes befand sich eine glockenförmige Grube, aus deren Inhalt einige quasilentikuläre, ganze oder fragmentäre Scheiben, eine Spinnwirtel, ein Gefäßschenfragment und ein scheinbar verarbeiteter Stein geborgen wurde (Taf. V/5).

Dem Grab zeitgenössische Funde wurden im Gebiet von Medgidia noch geborgen. Die heutige Siedlung war in der zweiten Epoche der Eisenzeit ein Zentrum entlang eines transdobrudschanischen Verbindungsweges (aus frühesten Zeiten und bis heute benützt) zwischen dem pontischen Tomis (Constanța) und dem danubianischen Axiopolis (Cernavodă).